

บทที่ 2

เงินสดและการควบคุมเงินสด

ความหมาย

- เงินสด หมายถึง เงินสดในมือและเงินฝากธนาคารทุกประเภท เช่น
  - ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ที่กิจการมีอยู่ รวมทั้งเงินสดย่อย อนาคต ตั๋วแลกเงินไปรษณีย์
  - เงินฝากธนาคารกระแสรายวันและออมทรัพย์ บัตรเงินฝาก
  - เช็คที่ถึงกำหนดชำระแต่ยังมีได้นำฝาก เช็คเดินทาง ดราฟต์ของธนาคาร

องค์ประกอบของรายการเงินสด

○ ประกอบด้วย

- บัญชีเงินสด
- บัญชีธนาคาร
- บัญชีเงินสดย่อย

รายการเทียบเท่าเงินสด

- หมายถึง เงินลงทุนระยะสั้นที่มีสภาพคล่องสูง ที่พร้อมจะเปลี่ยนเป็นเงินสดในจำนวนที่ทราบได้แน่นอน และมีความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงในมูลค่าน้อยหรือไม่มีนัยสำคัญ เช่น
  - พันธบัตรรัฐบาล
  - เงินฝากประจำที่ใกล้ครบกำหนด

การควบคุมเงินสด

- หลักการควบคุมภายในเกี่ยวกับเงินสด
  1. การแบ่งแยกหน้าที่
  2. การตรวจนับเงินสด
  3. การจัดทำบัญชีสูญยอดเงินฝากธนาคาร
  4. กำหนดวิธีการรับและจ่ายเงินสดให้รัดกุม

ระบบเงินสดย่อย

- เงินสดย่อย(Petty Cash) หมายถึง เงินสดจำนวนหนึ่งที่กิจการกำหนดให้มีไว้เพื่อความสะดวกในการใช้จ่ายรายการเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งจะมี “ผู้รักษาเงินสดย่อย” ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบจ่ายเงินสดย่อย วิธีบันทึกเงินสดย่อยที่นิยมคือวิธี Imprested System โดยมีขั้นตอนสรุปได้ดังนี้
  1. การตั้งวงเงินสดย่อย
  2. การจ่ายเงินสดย่อย
  3. การเบิกชดเชยเงินสดย่อย
  4. การปรับปรุงเงินสดย่อย ณ วันสิ้นงวด

ระบบเงินสดย่อย

การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับเงินสดย่อย

การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับ เงินสดย่อยจะมี 2 วิธี คือ

1. ระบบวงเงินสดย่อยคงที่

ระบบเงินสดย่อยคงที่ (imprest system) เป็นระบบเงินสดย่อยที่เมื่อกำหนด จำนวนเงินสดย่อยแล้ว จำนวนเงินสดย่อยจะไม่เปลี่ยนแปลง หรือบางทีเรียกว่า เป็นระบบ เงินสดย่อยแบบวงเงิน แนนอน นอกจากมีการเพิ่มหรือลดวงเงินสดย่อยหรือมีปรับปรุงรายการ ใน วันสิ้นงวดบัญชี จะมีการบันทึกบัญชี ตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. กำหนดและตั้งวงเงินสดย่อย บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีเงินสดย่อย xx

เครดิต บัญชีธนาคาร xx

1.2 เมื่อผู้รักษาเงินสดย่อย จ่ายเงินสำหรับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ขั้นตอนนี้ กิจการจะไม่บันทึกบัญชี แต่ผู้รักษาเงินสดย่อย จะรวบรวมหลักฐานใบสำคัญจ่ายเงินสดย่อย บันทึก ความทรงจำเกี่ยวกับรายละเอียดการจ่ายเงินสดย่อยในสมุดเงินสดย่อย ซึ่งการบันทึกลงในสมุดเงินสดย่อยนี้ไม่ถือว่าเป็นการบันทึกบัญชีเป็นเพียงสมุดบันทึก ความทรงจำของผู้รักษาเงินสดย่อยเท่านั้น

1.3 เมื่อผู้รักษาเงินสดย่อย เบิกเงินชดเชยบันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ (ระบุแต่ละประเภท) xx

เครดิต บัญชีธนาคาร xx

การเบิกชดเชยของผู้รักษาเงินสดย่อยตามวิธีนี้ เป็นการเบิกเงินจาก กิจการกลับเข้ามาเพื่อให้เงินสดย่อยมีจำนวนเงินเท่ากับที่กำหนดไว้ เพื่อสำหรับจ่ายค่าใช้จ่ายในงวดต่อไป

ระบบเงินสดย่อย

2. ระบบวงเงินสดย่อยไม่คงที่

ระบบวงเงินสดย่อยไม่คงที่ (fluctuating system) เป็นระบบเงินสดย่อยที่เมื่อตั้งหรือกำหนดวงเงินสดย่อยแล้ว วงเงินสดย่อยอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่เนื่องจากขั้นตอนการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับเงินสดย่อยแตกต่างจากวิธีที่ 1 ทำให้มีผลกระทบต่อบัญชีเงินสดย่อยโดยตรง โดยที่เมื่อจ่าย ค่าใช้จ่าย เงินสดย่อยก็จะลดลง เมื่อเบิกชดเชยเงินสดย่อยก็จะเพิ่มขึ้น เป็นต้นขั้นตอนการบันทึกบัญชีมีดังนี้

2.1 เมื่อกำหนดและตั้งวงเงินสดย่อย บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีเงินสดย่อย

xx

เครดิต บัญชีธนาคาร

xx

2.2 เมื่อผู้รักษาเงินสดย่อยจ่ายเงินสำหรับค่าใช้จ่ายต่างๆบันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ (ระบุแต่ละประเภท)

xx

เครดิต บัญชีเงินสดย่อย

xx

2.3 เมื่อผู้รักษาเงินสดย่อยเบิกเงินชดเชย สำหรับวิธีนี้การเบิกชดเชยไม่จำเป็นจะต้องเบิกเท่ากับที่จ่ายออกไปก็ได้ อาจเบิกมากกว่าหรือน้อยกว่าที่จ่ายออกไปจริงจึงทำให้เงินสดย่อยเปลี่ยนแปลงจากเดิม บันทึกบัญชีโดย

เดบิต บัญชีเงินสดย่อย

xx

เครดิต บัญชีธนาคาร

xx

การพิสูจน์ยอดเงินสด

○ กิจการควรจะมีการตรวจนับเงินสดคงเหลือในมือเปรียบเทียบกับยอดคงเหลือเงินสดตามบัญชี ว่ามียอดตรงกันหรือไม่

- กรณีที่ตรวจนับแล้วมียอดไม่ตรงกัน ถ้าไม่ได้เกิดจากการทุจริต และมีจำนวนเงินมาก เช่น เกิดจากการทอนเงินผิด หรือเกิดจากการปิดเศษสตางค์ ก็ควรบันทึกรายการปรับปรุง ดังนี้

- กรณีเงินสดขาดบัญชี หมายถึง เงินสดในมือน้อยกว่าบัญชีเงินสด ให้

เดบิต เงินสดขาดเงินเกินบัญชี

XX

เครดิต บัญชีเงินสด

XX

การพิสูจน์ยอดเงินสด(ต่อ)

- กรณีเงินเกินบัญชี หมายถึง เงินสดในมือมากกว่ายอดบัญชีเงินสด ให้
เดบิต บัญชีเงินสด **XX**

เครดิต เงินขาดเงินเกินบัญชี **XX**

- ณ วันสิ้นปี ถ้าบัญชีเงินเกินเงินขาดบัญชีมียอดคงเหลือเป็นเดบิตจะปิดเข้าบัญชี
ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด

เดบิต ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด **XX**

เครดิต เงินขาดเงินเกินบัญชี **XX**

- ณ วันสิ้นปี ถ้าบัญชีเงินเกินเงินขาดบัญชีมียอดคงเหลือเป็นเครดิตจะปิดเข้าบัญชี
รายได้เบ็ดเตล็ด

เดบิต เงินขาดเงินเกินบัญชี **XX**

เครดิต รายได้เบ็ดเตล็ด **XX**

ตัวอย่าง

เงินฝากธนาคาร

- ประเภทเงินฝากของธนาคารพาณิชย์
  - เงินฝากประจำ
  - เงินฝากออมทรัพย์
  - เงินฝากกระแสรายวัน

เงินฝากประจำ

- มีระยะเวลาในการฝาก เช่น ฝากประจำ 3 เดือน ฝากประจำ 6 เดือน หรือ 1 ปี
- อัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่กำหนดแน่นอนตามระยะเวลาที่ตกลงกัน
- ดอกเบี้ยเงินฝากต้องเสียภาษี
- กรณีที่ถอนเงินออกก่อนครบกำหนด จะไม่ได้รับดอกเบี้ยในอัตราตามที่ตกลงกัน

เงินฝากออมทรัพย์

- ผู้ฝากจะถอนเงินนี้เมื่อไหร่ก็ได้
- ดอกเบี้ยจะได้รับตามระยะเวลาที่เงินฝากไว้
- อัตราดอกเบี้ยจะได้ต่ำกว่าเงินฝากประจำ
- ดอกเบี้ยไม่ต้องเสียภาษีเงินได้

เงินฝากกระแสรายวัน

- ไม่มีดอกเบี้ย
- การถอนเงินจะต้องใช้เช็คเท่านั้น

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 2

- 1. จงอธิบายความหมายของคำว่า “เงินสด” ทางการบัญชี ประกอบด้วยรายการอะไรบ้าง
- 2. จงอธิบายหลักการควบคุมภายในเกี่ยวกับเงินสดและการควบคุมภายในที่ดีควรเป็นอย่างไร
- 3. จุดมุ่งหมายในการทำงบกระทบยอดเงินธนาคารคืออะไร สาเหตุที่ทำให้ยอดเงินในบัญชีของธนาคารและของกิจการไม่เท่ากันมีอะไรบ้าง
- 4. ให้อธิบายลำดับขั้นตอนในการทำงบกระทบยอดเงินฝากธนาคาร
- 5. เงินสดย่อยหรือเงินทดรองจ่ายคืออะไร มีประโยชน์อย่างไร